

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/1998 vp

Hallituksen esitys vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä toukokuuta 1998 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 48/1998 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä

- lakialoitteen 47/1998 vp (Esko Helle /vas ym.) vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, joka on lähetetty valiokuntaan 14 päivänä toukokuuta 1998,
- lakialoitteen 50/1998 vp (Irina Krohn /vihr ym.) vaalilaiksi, joka on lähetetty valiokuntaan 14 päivänä toukokuuta 1998,
- toivomusaloitteen 2/1995 vp (Sulo Aittoniemi /kesk) vaalirahoituksen julkistamiseksi eduskuntavaaleissa, joka on lähetetty valiokuntaan 1 päivänä kesäkuuta 1995,
- toivomusaloitteen 4/1995 vp (Jouko Jääskeläinen /skl ym.) ennakoäänestysajan lyhentämisestä, joka on lähetetty valiokuntaan 1 päivänä kesäkuuta 1995,
- toivomusaloitteen 5/1995 vp (Jouko Jääskeläinen /skl ym.) presidentinvaaleissa käytettävistä ehdokasnumeroista, joka on lähetetty valiokuntaan 1 päivänä kesäkuuta 1995,
- toivomusaloitteen 6/1995 vp (Bjarne Kallis /skl ym.) valtiollisten vaalien ja kunnallis-

vaalien ajankohdan yhdistämisestä, joka on lähetetty valiokuntaan 1 päivänä kesäkuuta 1995,

- toivomusaloitteen 7/1995 vp (Sakari Smeds /skl) vaalilainsäädännön uudistamista tarkoittavan selvitystyön suorittamisesta, joka on lähetetty valiokuntaan 1 päivänä kesäkuuta 1995,
- toivomusaloitteen 1/1997 vp (Sulo Aittoniemi /kesk) vaaleihin liittyvän aktiivisuuden lisäämisestä, joka on lähetetty valiokuntaan 19 päivänä maaliskuuta 1997, sekä
- toivomusaloitteen 4/1998 vp (Jaakko Laakso /vas) vaalirahoituksen julkisuuden lisäämisestä, joka on lähetetty valiokuntaan 13 päivänä maaliskuuta 1998.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina seuraavat asiantuntijat

- hallitusneuvos Jarmo Törneblom ja lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio, oikeusministeriö
- yhteiskuntatieteiden tohtori, tutkija Sami Borg
- professori Antero Jyränki
- professori Markku Suksi
- hallintoneuvos Lauri Tarasti..

Valiokunta on saanut yhteiskuntatieteiden tohtori, dosentti Jukka Kanervan kirjallisen lausunnon, joka on liitetty asiakirjoihin.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että annettaisiin uusi, yhtenäinen vaalilaki, joka korvaisi nykyiset neljä vaalilakia, kansanedustajain vaaleista annetun lain, tasavallan presidentin vaalista annetun lain, kunnallisvaalilain ja Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista annetun lain. Vaalisäännösten kokoamisen yhteydessä eduskuntavaalien vaalipiirijako yhteensovitettaisiin maakuntajakoon. Samalla ehdotetaan muutettavaksi myös menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annettua lakia ja neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annettua lakia pääasiassa lukuisten lakeihin sisältyvien viittausten muuttamiseksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Vaalilakia on tarkoitus soveltaa ensimmäisen kerran maaliskuussa 1999 toimitettavissa eduskuntavaaleissa. Näissä vaaleissa noudatettaisiin kuitenkin vielä nykyistä vaalipiirijakoa.

Lakialoitteet

Lakialoitteeseen 47/1998 vp sisältyvissä lakiehdotuksissa ehdotetaan tasauspaikkajärjestelmän ja 3 %:n suuruisen äänikynnyksen käyttöönottamista eduskuntavaaleissa. Lakialoitteeseen 50/1998 sisältyvässä lakiehdotuksessa ehdotetaan, että puolueiden ja valitsijayhdistysten

ehdokashakemuksiin liitettäisiin ehdokkaan suostumus saattaa pyydettyä julkiseksi hänen vaalitoimiensa rahoitus.

Toivomusaloitteet

Toivomusaloitteissa 2/1995 vp ja 4/1998 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin ehdokkaiden vaalirahoituksen julkisuuden lisäämiseksi.

Toivomusaloitteessa 4/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin ennakoäänestysajan lyhentämiseksi yhdellä viikolla.

Toivomusaloitteessa 5/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin presidentinvaalissa käytävien ehdokasnumeroiden muuttamiseksi.

Toivomusaloitteessa 6/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin valtiollisten vaalien ja kunnallisvaalien ajankohdan yhdistämiseksi.

Toivomusaloitteessa 7/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin vaalilainsäädännön epäoikeudenmukaisuuksien korjaamiseksi.

Toivomusaloitteessa 1/1997 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin kansalaisten aktiivisuuden, erityisesti vaaleihin osallistumisen lisäämiseksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitetyin muutoksin.

Vuosina 1999 ja 2000 järjestetään noin puolettoista vuoden aikana eduskuntavaalit, euro-

parlamenttivaalit, presidentinvaali ja kunnallisvaalit. Näin monien vaalien kasautumisesta lyhyen ajan sisälle saattaa aiheutua ongelmia, jotka voivat vähentää demokratian toimivuutta ja politiikan arvostusta. Tästä syystä valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää, mitä etuja ja haittoja joidenkin vaalien samanaikaiseen järjestämiseen liittyisi.

Esityksen mukainen puolueen mahdollisuus valita europarlamenttivaaleissa valtakunnallisen ja vaalialueittaisen ehdokasasettelun välillä on poikkeama tavanomaisesta vaalilainsäädännöstä. Valiokunta ehdottaa tällaisen valintamahdollisuuden poistamista ja on päätenyt valtakunnallisen ehdokasasettelun kannalle ja tehnyt tätä tarkoittavat muutokset hallituksen esitykseen. Valiokunta pitää aiheellisena, että hallitus europarlamenttivaalien kokemusten perusteella arvioi, onko esimerkiksi alueellisen edustavuuden turvaamiseksi aihetta ryhtyä lainsäädäntömuutoksiin.

Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa

Valtiopäiväjärjestyksen 4 §:n 1 momentin mukaan kansanedustajat valitaan välittömällä ja suhteellisilla vaaleilla, joita varten maa on jaettu vähintään kahteentoista ja enintään kahdeksaentoista vaalipiiriin. Hallituksen esityksessä vaalipiirien määrä ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan maa on eduskuntavaaleja varten jaettu 15 vaalipiiriin. Kansanedustajien paikat jaetaan lakiehdotuksen 6 §:n mukaan siten, että Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiristä valitaan yksi kansanedustaja ja muut 199 kansanedustajan paikkaa jaetaan vaalipiirien kesken valtioneuvoston päätöksellä vaalipiirissä asuvien Suomen kansalaisten lukumäärän perusteella.

Hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että valtiopäiväjärjestyksen säännöksellä vaalipiirien lukumäärän enimmäis- ja vähimmäismääristä on haluttu varmistaa yhtäältä se, ettei syntyisi liian pieniä vaalipiirejä, joissa vaalien poliittinen suhteellisuus menettäisi merkitystään, ja toisaalta se, ettei syntyisi liian suuria vaalipiirejä, joissa suhteellisuus vastaavasti saattaisi ylikorostua. Pääsääntö nimittäin on, että mitä vähemmän vaalipiirissä on jaettavana olevia edustajanpaikkoja, sitä suuremmaksi nousee niin sanottu piilevä äänikynnys. Sillä tarkoitetaan sitä prosentuaalista ääniosuutta vaalipiirissä annetuista äänistä, jonka puolueen (tai muun ryhmittymän) tulee vähintään saavuttaa saadakseen läpi yhden edustajan. Vastaavasti,

mitä suurempi vaalipiiri on, sitä alhaisemmaksi äänikynnys muodostuu. Esimerkiksi vuoden 1995 eduskuntavaaleissa äänikynnys oli pienimmässä, seitsemän edustajan vaalipiirissä noin 12 prosenttia ja suurimmassa, 31 edustajan vaalipiirissä noin 3 prosenttia. Pienissä vaalipiireissä poliittisen suhteellisuuden periaate maldtuu ja niin sanottuja hukkaan meneviä ääniä (niille puolueille annettuja ääniä, jotka eivät saa ehdokkaitaan läpi) kertyy melko paljon. Pienissä vaalipiireissä ovatkin yleensä menestyneet vain suurimmat puolueet. Pienet puolueet ovat vastaavasti menestyneet parhaiten suurissa vaalipiireissä, joissa äänikynnys on alhainen. Toisaalta voidaan todeta, että äänimääriä absoluutisesti arvioiden yhtä edustajanpaikkaa kohden vaaditaan suurin piirtein sama määrä ääniä kaikissa vaalipiireissä riippumatta vaalipiirin koosta.

Tasauspaikkojen käyttöönottoa ja muita vaalijärjestelmän suhteellisuutta parantavia tekijöitä sekä valtakunnallista äänikynnystä on viimeksi selvitetty perusteellisesti vuosina 1988-1989 vaalilakien tarkistamistoimikunnassa (KM 1989:38), mutta ehdotuksia asiassa ei katsottu voitavan tehdä. Vaalilakien yhtenäistämistoimikunnassa, jonka mietintöön (KM 1997:15) nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys perustuu, asia ei ollut selvitettävänä.

Valiokunta pitää tärkeänä niin poliittisen kuin alueellisenkin suhteellisuuden toteutumista eduskuntavaaleissa ja katsoo, että suhteellisuuden entistä parempi toteutuminen voi osaltaan parantaa myös politiikan uskottavuutta ja lisätä kansalaisten kiinnostusta vaaleja kohtaan.

Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman suhteellisuuden toteutumisen parantamisesta eduskuntavaaleissa (lausuma 1).

Vaalirahoituksen avoimuuden lisääminen

Ehdokkaiden vaalirahoituksen julkisuus oli puolerahoituksen julkisuuteen liittyvien kysymysten ohella pohdittavana vuosina 1977 - 1979 työskennelleessä puolerahoituskomiteassa (KM 1979:47). Komitea piti vaalirahoituksen julkisuutta periaatteessa kannatettavana, mutta päätyi siihen, että täydelliseen julkisuuteen ei

ole mahdollista päästä. Komitea ei tehnyt asiasa ehdotuksia.

Vaalirahoituksen ja -tuen muodot ovat varsin moninaiset. Tästä syystä toiminnan kattava ja aukoton sääntely on hankalaa. Sääntelyyn mitä ilmeisimmin liittyvistä ongelmista huolimatta valiokunta katsoo, että vaalirahoituksen julkistamiseksi tarvittavien säännösten valmistelutyö tulee aloittaa mahdollisimman pian. Valmistelussa tulee selvittää muun muassa vaalirahoituksen rajoitukset sekä vaalirahoituksen julkistamisen muodot eri maissa ja niiden kokemuksesta vaalirahoituksen julkisuudesta.

Valiokunta pitää politiikan uskottavuuden ja kansalaisten luottamuksen kannalta hyvänä, että vaalirahoituksen avoimuutta kaikissa vaalilain 1 §:ssä tarkoitetuissa vaaleissa lisätään säännöserusteisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että vaalirahoituksen avoimuus koskee paitsi valituiksi tulleita myös muita ehdokkaina olleita sekä lisäksi puolueita ja valitsijayhdistyksiä ja että säännöksiin sisältyy myös niiden rikkomisesta aiheutuvat seuraukset. Tavoitteena tulee olla, että uudet säännökset asiasta olisivat voimassa vuonna 2000 pidettävissä vaaleissa. Ottaen huomioon presidentinvaalissa ehdokkaina olevien vähäinen määrä valiokunta katsoo, että järjestelmän soveltaminen voisi olla helpointa aloittaa juuri tästä vaalista. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että ehdokkaat, puolueet ja valitsijayhdistykset voisivat jo ennen lainsäädännön aikaan saamista lisätä vapaaehtoisesti, esimerkiksi sopimuksenvaraisesti vaalirahoituksen julkisuutta.

Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman vaalirahoituksen avoimuuden lisäämisestä (lausuma 2).

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Vaalilaki

7 §. Vaalipiirit muissa vaaleissa. Viitaten siihen, mitä yleisperusteluissa ja jäljempänä 167 §:n kohdalla on sanottu vaalialueittain tapahtuvan ehdokasasettelun mahdollisuuden poistami-

sesta, pykälään ehdotetaan tehtäväksi tästä johtuvat korjaukset.

8 §. Vaalialueet europarlamenttivaaleissa. Viitaten siihen, mitä 167 §:n kohdalla on sanottu vaalialueittain tapahtuvan ehdokasasettelun mahdollisuuden poistamisesta, ehdotetaan 8 § poistettavaksi. Ehdokasasettelun muuttamisesta johtuva 8 ja 167 §:n poistaminen aiheuttaa muutoksia pykälänumeroinnissa ja tästä johtuen lakiehdotuksen viittaussäännökset ehdotetaan vastaavasti korjattaviksi.

19 (20) §. Äänioikeusrekisteriin merkittävät lisätiedot kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

21 (22) §. Ilmoituskortti. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

37 (38) §. Ehdokkaiden järjestyksen määrittäminen. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

39 (40) §. Ehdokashakemusten ratkaiseminen. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellinen täsmennys.

41 (42) §. Ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

43 (44) §. Valtakunnallinen ehdokasrekisteri. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

46 (47) §. Ennakoäänestys-oikeus. Pykälän 3 momentissa on säädetty oikeudesta äänestää kotimaanäänestyksessä. Säännöksen mukaan kotonaan saa äänestää äänioikeutettu, jonka kyky liikkuu

tai toimia on vaikean vamman tai sairauden vuoksi siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse äänestys- tai ennakkoäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia. Valiokunta katsoo, että kotiaänestysmahdollisuus tulee järjestää jokaiselle, jonka kyky liikkua tai toimia on tällä tavoin rajoittunut, vaikka sen syyksi ei voida osoittaa vaikeaa vammaa tai sairautta. Valiokunta on muuttanut lakiehdotusta näin. Vastavat muutokset on tehty 55 (56) §:n 2 momentin 2 kohtaan ja 59 (60) §:n 4 momenttiin.

57 (58) §. *Ennakoäänestyksen aloittaminen ennakoäänestyspaikassa.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

58 (59) §. *Äänestäminen ennakoäänestyksessä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

76 (77) §. *Äänestäminen vaalipäivänä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

97 (98) §. *Europarlamentin jäsenen varajäsen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

101 (102) §. *Valitusoikeus ja valitusperusteet.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

110 (111) §. *Ehdokkaiden asettaminen ja enimmäismäärä Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä.* Pykälän 2 momentin säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että 30 (31) §:ssä omaksutun terminologian mukaisesti käytetään ilmaisua valitsijajyhdistyksen ehdokashakemus.

130 (131) §. *Valitsijajyhdistyksen perustaminen.* Pykälän 2 momentin 4 kohdassa ehdotetaan täsmennettäväksi se ajankohta, jonka perusteella

kannattajakortissa olevan päiväyksen pätevyys arvioidaan.

131 (132) §. *Vaaliasiamiehet.* Helsingin vaali-piirilautakunnan tulee saada tieto myös valitsijajyhdistyksen vaaliasiamiehestä samalla tavoin kuin puolueenkin vaaliasiamiehestä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa tehtäväksi tätä tarkoittavat lisäykset pykälän 4 momenttiin.

141 (142) §. *Vaalipiireissä annetut äänet.* Pykälään on selvyuden vuoksi lisätty sana "vaalipäivän".

142 (143) §. *Presidentin valituksi tuleminen.* Pykälän toiseen momenttiin on selvyuden vuoksi lisätty sana "vaalipäivän".

165 (166) §. *Oikeus asettaa ehdokkaita.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

167 §. *Ehdokasasettelun vaihtoehdot.* Vaalien toteuttamista yksillä, kaikille samoilla säännöillä voidaan pitää yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta perusasiana. Sellaista mahdollisuutta, että puolue saa itse valita valtakunnallisen tai vaalialueittaisen ehdokasasettelun, on pidettävä poikkeamana normaalista vaalilainsäädännöstä. Ehdokasasettelu on valiokunnan käsityksen mukaan niin keskeinen vaalilain kohta, ettei sitä voida jättää lainsäätäjistä riippumattomien vaihtoehtojen varaan. Vaalilaki muodostuu vaalialueittaisen ehdokasasettelun osalta myös teknisesti monimutkaiseksi ja tuloksen ymmärtäminen tulee kansalaisille vaikeaksi. Mitään todellista tarvetta vaalialueittaisille säännöksille ei ole, sillä mikään puolue ei ole toistaiseksi halunnut käyttää vaalialueittaista ehdokasasettelua ja puolueet voivat halutessaan ottaa ehdokkaiden alueellisen edustavuuden huomioon myös valtakunnallisessa ehdokasasettelussa. Näin ollen valiokunta ehdottaa pykälän poistettavaksi.

166 (168) §. *Ehdokkaiden enimmäismäärä.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamentti-

vaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

168 (170) §. Puolueiden ehdokkaiden asettaminen. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

169 (171) §. Valitsijayhdistyksen perustaminen. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset. Vaalilakien yhtenäistämistoimikunnan ehdotusta vastaavasti valitsijayhdistyksen perustamiseen vaaditaan 2000 äänioikeutettua henkilöä. Saamansa selviytyksen perusteella valiokunta ehdottaa lisäksi pykälän 2 momentin johdantolauseetta täydennettäväksi siten, että perustamisasiakirjan tulee olla paitsi päivätty myös allekirjoitettu.

172 (174) §. Puolueen ehdokashakemus. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

174 (176) §. Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

179 (181) §. Vaalien tuloksen vahvistaminen. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi europarlamenttivaalien ehdokasasettelun vaihtoehtojen poistamisesta aiheutuvat korjaukset.

184 (186) §. Vaaliasiamiesten ja vaalitarkkailijoiden läsnäolo-oikeus. Säännöksestä ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi sana "valitsijayhdistysten".

185 (187) §. Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu. Valiokunta pitää tärkeänä, että koko vaaliorganisaatio, myös ennakoäänestyksestä vastaavat vaalitoimitsijat, tietävät olevansa virkamiehiä rikosoikeudellisessa mielessä ja toimivansa rikoslain määrittelemän virkavastuun alaisina. Tästä syystä on tärkeää, että varsinaisen julkisorganisaation ulkopuolella toimi-

vat vaalitoimitsijat valtuutetaan tehtävänsä siten, että jokainen vaalitoimitsija tietää tulleen tehtävänsä valtuutetuksi ja tuntee myös tarkoin oikeutensa ja velvollisuutensa.

194 (196) §. Ehdokasasettelun aikataulu hajoitusvaaleissa. Pykälän 2 momentti käsittelee erilaisia presidentinvaaleja koskevia poikkeuksellisia tilanteita. Tästä syystä pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan paremmin pykälän sisältöä.

197 (199) §. Siirtymäsäännökset. Saadun selvityksen perusteella pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan nykyisen vaalipiirin keskuslautakunnan toimikausi jatkuu, kunnes lakiehdotuksen mukainen vaalipiirilautakunta on asetettu. Näin lautakunnan toimintaan ei tule katkosta. Lautakuntaa saatetaan tarvita valtakirjan antamiseen esimerkiksi kuolleen tai eron saaneen kansanedustajan tilalle tulevalle varaedustajalle. Selvytyksen vuoksi uuteen 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös nykyisen valtuuston toimikaudekseen kunnallisvaalilain 4 §:n nojalla asettaman kunnan keskusvaalilautakunnan toiminnan jatkumisesta 13 (14) §:ssä tarkoitettuna kunnan keskusvaalilautakuntana toimikautensa loppuun.

2. Laki menettelystä neuvoo-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain muuttamisesta

Lakiehdotukseen ehdotetaan tehtäväksi vaalilain pykälänumeroinnin muutoksesta aiheutuvat korjaukset.

3. Laki neuvoo-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta

Lakiehdotukseen ehdotetaan tehtäväksi vaalilain pykälänumeroinnin muutoksesta aiheutuvat korjaukset.

5 §. Saadun selvityksen perusteella pykälä ehdotetaan korjattavaksi vastaamaan asiallisesti vaalilain 15 §:ää, jonka mukaan kunnanhallitus eikä -valtuusto asettaa vaalilautakunnat.

Eduskunta-aloitteet

Koska valiokunta on hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset esityksen pohjalta lakialoitteisiin sisältyvät lakiehdotukset ja toivomusaloitteet ehdotetaan hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ,

että lakialoitteet 47/1998 vp ja 50/1998 vp hylätään,

että toivomusaloitteet 2/1995 vp, 4/1995 vp, 5/1995 vp, 6/1995 vp, 7/1995 vp, 1/1997 vp ja 4/1998 vp hylätään, sekä

että hyväksytään 2 lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Vaalilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

YHTEISET SÄÄNNÖKSET

1 luku

Yleiset säännökset

1 ja 2 §
(Kuten HE)

3 §

Vaalikelpoisuus

Vaalikelpoisuudesta eduskuntavaaleissa ja kelpoisuudesta tasavallan presidentiksi säädetään perustuslaissa sekä vaalikelpoisuudesta kunnallisvaaleissa kuntalaissa. Vaalikelpoisuudesta europarlamenttivaaleissa on voimassa, mitä 164 §:ssä säädetään.

4 - 6 §
(Kuten HE)

7 §

Vaalipiirit muissa vaaleissa

Presidentinvaalissa (*poist.*) ja (*poist.*) Europarlamenttivaaleissa maa on yhtenä vaalipiirinä. Näiden vaalien teknisessä toimittamisessa noudatetaan eduskuntavaalien vaalipiirijakoa sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

(2 mom. kuten HE)

8 §
(Poist.)

8 ja 9 (9 ja 10) §
(Kuten HE)

2 luku

Vaaliviranomaiset

10 - 15 (11 - 16) §
(Kuten HE)

16 (17) §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

(1 mom. kuten HE)

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavustajan. Vaaliavustajasta säädetään tarkemmin 73 §:ssä. Äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten vaalilautakunta voi ottaa avukseen laskentahenkilökuntaa.

(3 mom. kuten HE)

17 (18) §
(Kuten HE)

3 luku

Äänioikeusrekisteri

18 (19) §

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jollei äänioikeutetulla ole kotikuntaa Suomessa 51. päivänä ennen vaalipäivää, kotikunnan sijasta äänioikeusrekisteriin merkitään kotikuntalain mukainen väestökirjanpitokunta. Jollei tämä kunta enää kuulu Suomen alueeseen, merkitään sen sijasta Helsingin kaupunki. Äänioikeutettu kuuluu tällöin valtuuston 8 §:n 1 momentin nojalla niitä äänioikeutettuja varten määräämään äänestysalueeseen, joita ei ole väestötietojärjestelmässä merkitty minkään kiinteistön kohdalle.

Äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen äänioikeutetun kohdalle rekisteriin merkitään:

(1 kohta kuten HE)

2) jos henkilö on merkitty 26 §:ssä säädetyllä tavalla äänioikeusrekisterissä äänioikeutta vailla olevaksi, tieto siitä;

(3 ja 4 kohta kuten HE)

(5 mom. kuten HE)

19 (20) §

Äänioikeusrekisteriin merkittävät lisätiedot kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa

Kunnallisvaaleissa jokaisesta äänioikeutetusta, joka ei ole Suomen kansalainen, otetaan äänioikeusrekisteriin sen lisäksi, mitä 18 §:n 2 momentissa säädetään:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

Europarlamenttivaaleissa jokaisesta äänioikeutetusta otetaan äänioikeusrekisteriin sen lisäksi, mitä 18 §:n 2 momentissa säädetään, (poist.) tieto kansalaisuudesta, jollei hän ole Suomen kansalainen.

20 (21) §
(Kuten HE)

21 (22) §

Ilmoituskortti

Väestörekisterikeskus laatii jokaisesta äänioikeusrekisteriin otetusta ilmoituskortin, jossa ovat:

1) 18 §:n 2 momentin 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitetut tiedot;

(2 kohta kuten HE)

3) tieto siitä, missä vaaleissa ja missä vaalipiirissä (poist.) tai kunnassa kortin vastaanottajalla on äänioikeus;

(4 - 7 kohta kuten HE)

Ilmoituskortissa voi lisäksi olla optisesti luettavassa muodossa 18 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot tarpeellisin osin. (3 mom. kuten HE)

Väestörekisterikeskus huolehtii siitä, että ilmoituskortit lähetetään viimeistään 24. päivänä ennen vaalipäivää niille äänioikeutetuille, joiden osoite on tiedossa. Europarlamenttivaaleissa korttia ei kuitenkaan lähetetä sellaiselle äänioikeusrekisteriin otetulle, jonka väestörekisterikeskus 26 §:n 5 momentin mukaisesti merkitsee äänioikeusrekisterissä äänioikeutta vailla olevaksi.

(5 mom. kuten HE)

22 (23) §
(Kuten HE)

23 (24) §

Äänioikeusrekisterin tietojen tarkastaminen

Äänioikeusrekisterin 18 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot lukuun ottamatta henkilötunnuksia ovat tarkastusta varten nähtävillä maistraateissa tai puhelimitse maksutta saatavissa niistä ja, sen mukaan kuin Väestörekisterikeskus määrää, myös muissa paikoissa arkipäivinä virka-aikana 41. päivästä ennen vaalipäivää.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

24 (25) §

Oikaisuvaatimus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos äänioikeutetun kotikuntalaissa tarkoitettu muuttoilmoitus saapuu maistraatille myöhemmin kuin 51. päivänä ennen vaalipäivää, äänioikeutettu ei tämän muuttoilmoituksen perusteella voi vaatia oikaisua äänioikeusrekisterissä oleviin häntä koskeviin 18 §:n 2 momentin 3-6 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin.

(4 mom. kuten HE)

25 (26) §
(Kuten HE)

26 (27) §

Itseoikaisu

(1 mom. kuten HE)

Merkittäessä henkilö äänioikeusrekisterissä äänioikeutta vailla olevaksi on siitä tehtävä kirjallinen päätös ja annettava se tiedoksi asianomaiselle henkilölle siten kuin 25 §:n 2 momentissa säädetään. Kirjallista päätöstä ei kuitenkaan tehdä, jos henkilö on kuollut tai julistettu kuolleeksi äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen.

(3 - 5 mom. kuten HE)

27 (28) §

Valitus lääninoikeuteen

Maistraatin päätöksestä, jolla oikaisuvaatimus on hylätty tai jätetty tutkimatta, ja Väestörekisterikeskuksen tai maistraatin 26 §:n 2 momentissa tarkoitettua päätöksestä saa valittaa lääninoikeuteen. Valitus on tehtävä viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, jona asianosainen on saanut päätöksen tiedoksi tai päätös on julkaistu virallisessa lehdessä. Lääninoikeudelle osoitetun valituskirjelmän voi valitusajan kuluessa toimittaa maistraatille edelleen lääninoikeudelle toimitettavaksi. Valituksen tekemisestä on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Lääninoikeuden on viipymättä annettava päätöksestään tieto valittajalle ja maistraatille. Jos päätös sisältää sen, että henkilö on otettava äänioikeusrekisteriin tai häntä koskevia tietoja on muutettava, lääninoikeuden on lisäksi viipymättä ilmoitettava päätöksestä Väestörekisterikeskukselle, jonka on tehtävä äänioikeusrekisteriin tarvittavat muutokset. Jos lääninoikeus antaa tällaisen päätöksensä myöhemmin kuin 4. päivänä ennen vaalipäivää kello 19, sen on viipymättä toimitettava päätös myös asianomaisen kunnan keskusvaalilautakunnalle, joka liittää sen 71 §:ssä tarkoitettuun vaaliluetteloon. Jos valitus on hylätty tai jätetty tutkimatta, lääninoikeuden on ilmoitettava siitä Väestörekisterikeskukselle, jonka on tehtävä äänioikeusrekisteriin siitä merkintä.

(3 mom. kuten HE)

28 (29) §

Äänioikeusrekisterin lainvoimaisuus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos joku on ilmeisen virheellisesti 26 §:n 1 momentin nojalla merkitty äänioikeusrekisterissä äänioikeutta vailla olevaksi, Väestörekisterikeskus voi poistaa merkinnän lainvoimaisesta äänioikeusrekisteristä.

(4 mom. kuten HE)

29 (30) §
(Kuten HE)

4 luku

Ehdokasasettelun viranomaistehtävät

30 - 36 (31 - 37) §
(Kuten HE)

37 (38) §

Ehdokkaiden järjestyksen määrääminen

Edellä 36 §:ssä tarkoitettussa kokouksessa määrätään puolueiden, yhteislistojen ja valitsijayhdistysten keskinäinen järjestys ehdokaslistojen yhdistelmää varten sekä presidentinvaalin ehdokkaiden keskinäinen järjestys ehdokasluetteloa varten.

Eduskuntavaaleissa, (poist .) kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa arvotaan:

(1 - 3 kohta kuten HE)

(3 ja 4 mom. kuten HE)

(5 mom. poist .)

38 (39) §

Vaaliasiamiesten toimenpiteet huomautusten johdosta

(1 mom. kuten HE)

Jos huomautus on tehty 36 §:n 3 momentin 3 kohdassa mainitusta syystä, vaaliasiamiehellä on oikeus tämän pykälän 1 momentissa säädetyn ajan kuluessa poistaa ensin mainitussa lainkohdassa tarkoitettu ehdokas.

39 (40) §

Ehdokashakemusten ratkaiseminen

(1 mom. kuten HE)

Ne määräaikana perille toimitetut ehdokashakemukset sekä ilmoitukset vaaliliitosta ja yhteislistasta, joita vastaan huomautuksia ei ole tehty, on hyväksyttävä.

40 (41) §

Ehdokashakemusten ratkaisemisen jälkeen tehtävät päätökset

Jos 38 §:n 2 momentissa tarkoitettu huomautus on tehty ja hyväksyttävää ilmoitusta oikaisusta ei ole annettu tai ilmoitusta kyseisen ehdokkaan poistamisesta tehty määräajassa taikka jos ehdokas on kuollut, ehdokasta ei oteta ehdokaslistojen yhdistelmään tai presidentinvaalin ehdokasluetteloon. Puolueen, valitsijayhdistyksen tai yhteislistan vaaliasiamies on velvollinen viipymättä ilmoittamaan ehdokkaan kuolemasta ehdokashakemukset käsittelevälle viranomaiselle.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

41 (42) §

Ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen

(1 mom. kuten HE)

Vaaliliittoon kuulumattomien ja vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistat sekä yhteislistat ja yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten ehdokaslistat sijoitetaan 37 §:n 2 ja 3 (poist .) momentissa tarkoitettuun järjestykseen siten, että ensin ovat puolueiden ehdokaslistat ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle, sitten yhteislistat vastaavalla tavalla ryhmiteltyinä ja lopuksi yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten ehdokaslistat aakkosjärjestyksessä allekkain. Ehdokkaille annetaan tässä järjestyksessä numerot alkaen numerosta 2.

(3 mom. poist .)

Jos puolueita, vaaliliittoja tai yhteislistoja on niin paljon, että niiden ryhmittely vasemmalta oikealle oleellisesti häiritsee yhdistelmän luettavuutta, ne tai osa niistä voidaan ryhmitellä yhdistelmään arvonnalla mukaisesti järjestystä noudattaen myös allekkain. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistat erotetaan riittävän selkeästi vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ehdokaslistoista. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistojen alapuolelle tehdään merkintä siitä, että kyseiset puolueet ovat vaaliliitossa. (Poist .)

(4 - 6 mom. kuten HE:n 5 - 7 mom.)

42 (43) §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Sen jälkeen kun ehdokkaat on ilmoitettu tiedonannolla oikeusministeriölle, Helsingin vaalipiirilautakunta laatii *presidentinvaalin ehdokasluettelon*, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

Jos presidentinvaalin toinen vaali toimitetaan, Helsingin vaalipiirilautakunta laatii viipymättä toista vaalia varten ehdokasluettelon, johon ehdokkaat on otettava samassa keskinäisessä järjestyksessä ja samoin numeroin kuin heidät oli otettu ensimmäisen vaalin ehdokasluetloon. Toisen vaalin ehdokasluettelosta on muutoin voimassa, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

43 (44) §

Valtakunnallinen ehdokasrekisteri

(1 - 3 mom. kuten HE)

Oikeusministeriö laatii tarvittaessa valtakunnallisesta ehdokasrekisteristä tulosteen, johon otetaan vaalipiireittäin (*poist.*) tai kunnittain kunkin ehdokkaan tiedot henkilötunnusta lukuun ottamatta. Ministeriö huolehtii siitä, että tulostetta toimitetaan tarpeellinen määrä kuntien keskusvaalilautakunnille, vaalitoimikunnille ja kotimaan ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille sekä ulkoasiainministeriölle jaettavaksi edelleen ennakkoäänestyspaikkoina oleviin Suomen edustustoihin ja suomalaisiin laivoihin.

(5 mom. kuten HE)

44 ja 45 (45 ja 46) §
(Kuten HE)

5 luku

Ennakkoäänestys

46 (47) §

Ennakkoäänestysoikeus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Äänioikeutettu, jonka kyky liikkua tai toimia on (*poist.*) siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse äänestys- eikä ennakkoäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saa, sen mukaisesti kuin 55 §:ssä säädetään, äänestää ennakolta kotonaan Suomessa siinä kunnassa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kotikunnakseen.

47 - 49 (48 - 50) §
(Kuten HE)

50 (51) §

Ennakkoäänestysasiakirjat

(1 mom. kuten HE)

Lähetekirjeenä käytetään joko 21 §:ssä tarkoitettua ilmoituskorttia tai erillistä lähetekirjelomaketta. Kotiäänestyksessä lähetekirjeenä on kuitenkin käytettävä erillistä kotiäänestyksen lähetekirjelomaketta.

51 - 54 (52 - 55) §
(Kuten HE)

55 (56) §

Kotiäänestyksen valmistavat toimenpiteet

(1 mom. kuten HE)

Ilmoituksessa on mainittava:

(1 kohta kuten HE)

2) että *äänestäjän kyky liikkua tai toimia on siinä määrin rajoittunut, ettei hän ilman kohtuuttomia vaikeuksia pääse äänestys- tai ennakkoäänestyspaikkaan* ja että hän tämän vuoksi haluaa äänestää ennakolta kotonaan; sekä

3) voiko äänestäjä itse huolehtia siitä, että kotiäänestyksessä on läsnä 54 §:ssä tarkoitettu henkilö.

(3 - 5 mom. kuten HE)

56 (57) §
(Kuten HE)

57 (58) §

Ennakköäänestyksen aloittaminen ennakköäänestyspaikassa

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Äänestäjälle on varattava tilaisuus tutustua asianomaista vaalia varten laadittuun vaalipiirinsä tai kuntansa (poist.) ehdokaslistojen yhdistelmään, europarlamenttivaalien ehdokaslistojen yhdistelmään tai presidentinvaalin ehdokasluetteloon taikka valtakunnalliseen ehdokasrekisteriin tai siitä laadittuun tulosteeseen.

58 (59) §

Äänestäminen ennakköäänestyksessä

Äänestäjällä on oikeus äänestää eduskunta-vaaleissa ja kunnallisvaaleissa sen vaalipiirin tai kunnan (poist.) ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa äänestäjä on asianomaisissa vaaleissa merkitty äänioikeutetuksi, (poist.) europarlamenttivaaleissa (poist.) ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta ja presidentinvaalissa (poist.) ehdokasluettelossa olevaa ehdokasta.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

59 (60) §

Lähetekirje

(1 mom. kuten HE)

Lähetekirjeessä on oltava äänestäjästä seuraavat tiedot:

(1 kohta kuten HE)

2) henkilötunnus tai syntymäaika, jollei lähetekirjeeseen tehdä 60 §:n 2 momentissa tarkoitettua lähetekirjeen kuittausmerkintää;

(3 kohta kuten HE)

(3 mom. kuten HE)

Kotiäänestyksessä äänestäjän on lisäksi allekirjoitettava kotiäänestyksen lähetekirjelomakkeessa oleva vakuutus siitä, että hänen kykynsä liikkua tai toimia on (poist.) siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse äänestys- eikä ennakköäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia.

60 (61) §
(Kuten HE)

61 (62) §

Vaaliviranomaisen toimet ennakköäänestyksen loppuksi

Vaalitoimitsijan tai vaalitoimikunnan puheenjohtajan on allekirjoitettava lähetekirjeeseen todistus siitä, että äänestys on toimitettu laissa säädetyin tavoin ja, jos lähetekirjeeseen ei tehdä lähetekirjeen kuittausmerkintää, merkittävä siihen myös päiväys ja ennakköäänestyspaikan nimi tai, jos ennakköäänestys on toimitettu laitoksessa tai kotiäänestyksenä, asianomaisen kunnan nimi. Kotiäänestyksen vaalitoimitsijan on lisäksi huolehdittava siitä, että 54 §:ssä tarkoitettu kotiäänestyksessä läsnä oleva henkilö merkitsee lähetekirjeeseen nimikirjoituksensa. Vaalikuori ja lähetekirje on tämän jälkeen suljettava lähetekuoreen.

62 (63) §
(Kuten HE)

63 (64) §

Ennakköäänestysasiakirjojen tarkastaminen

(1 mom. kuten HE)

Äänestys on jätettävä huomioon ottamatta, jos:

(1 - 3 kohta kuten HE)

4) kotiäänestyksen lähetekirjeestä puuttuu 54 §:ssä tarkoitettun henkilön nimikirjoitus.

(3 mom. kuten HE)

Jos lähetekirje, jossa ei ole lähetekirjeen kuitausmerkintää, ja siihen liitetty vaalikuori voidaan hyväksyä, äänioikeusrekisteriin merkitään, että lähetekirjeessä mainittu henkilö on käyttänyt äänioikeuttaan. Jos hyväksyminen tapahtuu myöhemmin kuin 4. päivänä ennen vaalipäivää kello 19, merkintä lähetekirjeessä mainitun henkilön äänestämisestä tehdään oikeusministeriön määräämällä tavalla lisäksi vaaliluettelon. Jos kunnan keskusvaalilautakunnalle on 71 §:n 3 momentin mukaisesti erityisestä syystä toimitettu äänioikeusrekisteristä heti sen tultua lainvoimaiseksi tulostetut vaaliluettelot, merkintä tehdään ainoastaan vaaliluettelon.

(5 mom. kuten HE)

64 - 66 (65 - 67)
(Kuten HE)

6 luku

Vaalipäivän äänestys

67 - 69 (68 - 70) §
(Kuten HE)

70 (71) §

Valmistavat toimenpiteet

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ryhdyttävä kaikkiin vaalipäivän äänestyksen toimittamista varten tarpeellisiin toimenpiteisiin ja siinä tarkoituksessa muun ohella huolehdittava siitä, että jokaisella vaalilautakunnalla on äänestyspaikalla käytettävänä:

(1 kohta kuten HE)

2) tarpeellinen määrä 51 §:ssä tarkoitettuja äänestyslippuja, 52 §:ssä tarkoitettuja vaalileimasimia ja lomakkeita 79 §:ssä tarkoitettua vaalipöytäkirjaa varten;

(3 - 6 kohta kuten HE)

(2 mom. kuten HE)

71 - 75 (72 - 76) §
(Kuten HE)

76 (77) §

Äänestäminen vaalipäivänä

Äänestäjällä on oikeus äänestää eduskunta-vaaleissa ja kunnallisvaaleissa sen vaalipiirin tai kunnan (poist) ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa äänestäjä on asianomaisissa vaaleissa merkitty äänioikeutetuksi, (poist) europarlamenttivaaleissa (poist) ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta ja presidentinvaalissa (poist) ehdokasluettelossa olevaa ehdokasta.

(2 mom. kuten HE)

77 (78) §
(Kuten HE)

78 (79) §

Vaalipäivän äänestyksen päättäminen ja alustava ääntenlaskenta

(1 - 3 mom. kuten HE)

Sen jälkeen kun alustava ääntenlaskenta on suoritettu, laitetaan äänestysliput, jaoteltuina 2 momentin mukaisesti, kestäväan päällykseen, joka suljetaan huolellisesti sinetöimällä se oikeusministeriön määräämällä tavalla. Päällykseen merkitään 81 §:n 1 momentissa tarkoitettun vastaanottajan osoite, lähetyksen sisältö ja lähettäjä.

79 (80) §

Vaalipöytäkirja

Vaalilautakunnan on määrättävä yksi jäsenistään pitämään vaalipöytäkirjaa, johon merkitään:

(1 - 4 kohta kuten HE)

5) annettujen äänestyslippujen kokonaismäärä ja niiden lukumäärä kussakin ryhmässä, joihin ne 78 §:n 2 momentin mukaisesti on jaoteltu;

(6 ja 7 kohta kuten HE)

Pöytäkirjaan merkitään kunnallisvaaleissa myös ne kunnan keskusvaalilautakunnan jäsenet, jotka ovat tuoneet äänestyspaikkaan vaa-

likuoret niiden vähäisen määrän vuoksi sen mukaisesti kuin 86 §:ssä säädetään, sekä heidän tuomiensa vaaliurnaant pantujen äänestyslippujen lukumäärä.

(3 mom. kuten HE)

Lopuksi pöytäkirja luetaan julki, tarkastetaan ja varustetaan vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja vähintään yhden muun jäsenen allekirjoituksin sekä suljetaan liitteineen päällykseen, johon merkitään 81 §:n 1 momentissa tai 82 §:n 2 momentissa tarkoitettun vastaanottajan osoite, lähetyksen sisältö ja lähettäjä.

80 ja 81 (81 ja 82) §
(Kuten HE)

82 (83) §

Pienten äänestysalueiden äänestysliput

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Kunnan keskusvaalilautakunnan on viipymättä vaalisalaisuus säilyttäen yhdistettävä 1 momentissa tarkoitetuilta vaalilautakunnilta saamansa äänestysliput ja laskettava niiden lukumäärä. Sen jälkeen äänestysliput on tarkastettava ja laskettava. Tästä on laadittava tarpeelliset tiedot sisältävä pöytäkirja, joka on liitettävä yhteen mainittujen äänestysalueiden vaalipöytäkirjojen kanssa. Muissa kuin kunnallisvaaleissa äänestysliput on suljettava päällykseen siten kuin 78 §:n 4 momentissa säädetään ja äänestysliput ja pöytäkirjat sisältävät lähetykset on toimitettava vaalipiirilautakunnalle sen määrämällä tavalla.

83 (84) §
(Kuten HE)

7 luku

Vaalien tuloksen laskenta ja vahvistaminen

84 - 86 (85 - 87) §
(Kuten HE)

87 (88) §

Äänten tarkastuslaskenta

Vaalien jälkeisenä päivänä kello 9 on ryhdyttävä tarkastamaan vaalipäivän äänestyksessä annettuja äänestyslippuja sekä vaalilautakuntien ja 82 §:n 3 momentissa tarkoitettuja kunnan keskusvaalilautakuntien laskelmia. Tarkastuslaskennassa on päätettävä, mitkä äänestysliput on luettava ehdokkaiden hyväksi ja mitkä äänestysliput on mitättöminä jätettävä huomiioon ottamatta.

(2 mom. kuten HE)

88 - 91 (89 - 92) §
(Kuten HE)

92 (93) §

Kansanedustajien varaedustajat

(1 mom. kuten HE)

Jollei edustajalle muutoin saada varaedustajaa, varaedustajaksi tulee se valitsematta jäänyt ehdokas, jonka nimi on ensimmäisenä 91 §:ssä tarkoitettussa nimisarjassa.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

93 - 96 (94 - 97) §
(Kuten HE)

97 (98) §

Europarlamentin jäsenen varajäsen

Euroopan parlamentin jäseneksi valitun varajäsenen määräämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kansanedustajan varaedustajasta 92 §:ssä säädetään. (Poist.)

98 ja 99 (99 ja 100) §
(Kuten HE)

8 luku

Muutoksenhaku

100 (101) §
(Kuten HE)

101 (102) §

Valitusoikeus ja valitusperusteet

(1 mom. kuten HE)

Lisäksi saavat päätöksestä valittaa sillä perusteella, että vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä ja että se on saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen:

1) jokainen asianomaisessa vaalipiirissä tai kunnassa (*poist.*) äänioikeutettu henkilö; ja
(2 kohta kuten HE)

102 - 104 (103 - 105) §
(Kuten HE)

105 (106) §

Jatkovalitus

(1 mom. kuten HE)

Jos päätöksellä on määrätty vaalien tulos oikeustavaksi tai vaalit uusittaviksi, valitusoikeus on 101 §:ssä mainituilla sekä kunnallisvaaleissa myös kunnanhallituksella. Niiden, jotka eivät ole saaneet päätöstä erikseen tiedoksi, katsotaan saaneen päätöksestä tiedon silloin, kun päätöksestä ensimmäistä kertaa kuulutettiin yleisradiotoimintaa harjoittavan laitoksen läheyydessä tai kun päätös asetettiin nähtäväksi kunnan julkisten kuulutusten ilmoitustaululle.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksi antamisesta ja kuuluttamisesta on voimassa, mitä lääninoikeuden päätöksestä 104 §:ssä säädetään.

106 (107) §
(Kuten HE)

II OSA

VAALIKOHTAISET SÄÄNNÖKSET

9 luku

Eduskuntavaalit*Eduskuntavaalien ajankohta*

107 (108) §

Vaalipäivä

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Kun tasavallan presidentti on antanut määräyksen uusien vaalien toimittamisesta, siitä on viipymättä tiedotettava sen lisäksi, mitä 67 §:n 3 momentissa säädetään, ainakin Suomen diplomaattisissa ja lähetetyn konsulin johtamissa edustustoissa julkipantavin ilmoituksin ja tarvittaessa muullakin sopivalla tavalla.

Ehdokasasettelua koskevat yleiset säännökset

108 ja 109 (109 ja 110) §
(Kuten HE)

110 (111) §

Ehdokkaiden asettaminen ja enimmäismäärä Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä

(1 mom. kuten HE)

Muutoin on Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitsijayhdistyksen perustamisesta, valitsijayhdistyksen ehdokashakemuksesta, yhteislistan muodostamisesta ja ilmoituksen antamisesta yhteislistasta sekä ehdokasasetteluun liittyvistä viranomaistehtävistä soveltuvin osin voimassa, mitä näistä asioista tässä laissa säädetään.

111 (112) §
(Kuten HE)

Puolueiden ehdokkaiden asettaminen

112 - 115 (113 - 116) §
(Kuten HE)

116 (117) §

Päätös ehdokkaiden lukumäärästä ja asettamisesta

(1 mom. kuten HE)

Ehdokkaiksi on asetettava jäsenäänestyksessä eniten ääniä saaneet henkilöt. Jollei jäsenäänestystä 112 §:n 2 momentissa mainitusta syystä ole toimitettu, ehdokkaiksi on asetettava jäsenäänestykseen nimetyt henkilöt tai osa heistä.

117 ja 118 (118 ja 119) §
(Kuten HE)

Valitsijayhdistyksen perustaminen

119 (120) §
(Kuten HE)

Ehdokashakemus eduskuntavaaleissa

120 - 123 (121 - 124) §
(Kuten HE)

124 (125) §

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemukseen on liitettävä:

- 1) ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokasliseksi, jossa ehdokkaasta on 122 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot;
(2 ja 3 kohta kuten HE)
(2 mom. kuten HE)

125 (126) §
(Kuten HE)

Kansanedustajan valtakirja

126 (127) §

Valtakirjan kaava

(1 mom. kuten HE)

Jos edustajanpaikka on joutunut avoimeksi, vaalipiirilautakunta antaa valtakirjan sille, joka 92 §:n mukaan tulee pois jääneen edustajan tilalle. Tässä tapauksessa valtakirja on näin kuuluva:

“Sitten kun ... päivänä ...kuuta ... vaalipiirissä toimitetuissa eduskuntavaaleissa - - - - - on valittu olemaan edustajana valtiopäivillä ... päivästä ...kuuta ... alkaen, kunnes seuraavat eduskuntavaalit toimitettaisiin, mutta edustajanpaikka hänen jälkeensä on tullut avoimeksi, tulee vaalilain mukaan ... asuva - - - - - hänen sijaansa eduskunnan jäseneksi.

Tämä todistus on edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika.

(3 mom. kuten HE)

10 luku

Presidentin vaali*Presidentin vaalin ajankohta*

127 (128) §
(Kuten HE)

Ehdokasasettelu presidentinvaalissa

128 ja 129 (129 ja 130) §
(Kuten HE)

130 (131) §

Valitsijayhdistyksen perustaminen

(1 mom. kuten HE)

Perustamisasiakirjaan tulee liittää vähintään 20 000 äänioikeutetun jäsenen allekirjoittamat kannattajakortit, joissa tulee olla:

(1 - 3 kohta kuten HE)

4) päiväys, joka ei saa ehdokashakemuksen jättämiseksi varatun määräajan päättymispäivänä olla vuotta vanhempi;
(5 kohta kuten HE)
(3 mom. kuten HE)

Ehdokashakemus presidentinvaalissa

131 (132) §

Vaaliasiamiehet

(1 - 3 mom. kuten HE)

Puolueen ja valitsijayhdistyksen on viimeistään 48. päivänä ennen vaalipäivää ilmoitettava Helsingin vaalipiirilautakunnalle puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimi ja yhteystiedot.

132 - 133 (133 - 134) §
(Kuten HE)

134 (135) §

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus

(1 mom. kuten HE)

Ehdokashakemukseen on liitettävä 130 §:ssä tarkoitetut valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja ja kannattajakortit.

(3 mom. kuten HE)

135 (136) §

Tiedonanto ehdokkaista

Helsingin vaalipiirilautakunta ilmoittaa asetettut ehdokkaat tiedonannolla oikeusministeriölle. Ilmoitus on tehtävä heti, kun ehdokkaiden keskinäinen järjestys on 37 §:n 1 ja 4 momentin mukaisesti määrätty tai, jos 36 §:n 3 momentissa tarkoitettu huomautus on tehty, viimeistään 31. päivänä ennen vaalipäivää. Ministeriön on julkaistava lautakunnan tiedonanto viipymättä Suomen säädöskokoelmassa.

136 (137) §
(Kuten HE)

Ensimmäinen vaali

137 (138) §
(Kuten HE)

138 (139) §

Presidentin valituksi tuleminen

Saatuun 137 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen kaikilta vaalipiirilautakunnilta Helsingin vaalipiirilautakunta vahvistaa viipymättä ensimmäisessä vaalissa koko maassa kullekin ehdokkaalle annettujen äänten lopullisen määrän ja vaalissa annettujen äänten kokonaismäärän sekä ilmoittaa ne valtioneuvostolle.

(2 mom. kuten HE)

139 (140) §

Toista vaalia koskeva kuulutus

Jollei kukaan ehdokkaista ole saanut enemmistöä annetuista äänistä eikä presidentti tämän johdosta ole tullut ensimmäisessä vaalissa valituksi, valtioneuvoston on 4. päivänä vaalipäivän jälkeen annettava ensimmäisen vaalin tuloksesta kuulutus, joka julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa. Kuulutuksessa on mainittava kunkin ehdokkaan ensimmäisessä vaalissa koko maassa saama äänimäärä. Siinä on myös mainittava, että presidentin valitsemiseksi on hallitusmuodon mukaan toimitettava toinen vaali sekä ketkä kaksi ehdokasta ovat presidenttiehdokkaina toisessa vaalissa ja mitkä numerot ehdokkailla 42 §:n 2 momentin mukaan on.

Toinen vaali

140 (141) §
(Kuten HE)

141 (142) §

Vaalipiireissä annetut äänet

Vaalipiirilautakunta vahvistaa 3. päivänä toisen vaalin vaalipäivän jälkeen kello 18 aloitettavassa kokouksessaan ne äänimäärät, jotka

kumpikin ehdokas on toisessa vaalissa saanut vaalipiirissä, sekä ilmoittaa oikeusministeriön määräämällä tavalla viipymättä Helsingin vaalipiirilautakunnalle näin vahvistetut äänimäärät ja vaalissa annettujen äänten määrän.

142 (143) §

Presidentin valituksi tuleminen

Saatuaan 141 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen kaikilta vaalipiirilautakunnilta Helsingin vaalipiirilautakunta vahvistaa viipymättä toisessa vaalissa koko maassa kummallekin ehdokkaalle annettujen äänten lopullisen määrän ja ilmoittaa näin vahvistetut äänimäärät heti valtioneuvostolle.

Valtioneuvosto toteaa 4. päivänä toisen vaalin vaalipäivän jälkeen, kumpi ehdokkaista on saanut toisessa vaalissa enemmän ääniä ja tullut hallitusmuodon nojalla valituksi tasavallan presidentiksi. Vaalin tuloksen todettuaan valtioneuvosto ilmoittaa tästä presidentiksi valitulle sekä antaa presidentinvaalin tuloksesta kuulutuksen, joka julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa. Kuulutuksessa on mainittava kummankin ehdokkaan toisessa vaalissa koko maassa saamien äänten määrä.

Vaalimenettelyn uudelleen aloittaminen

143 (144) §

Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema

(1 mom. kuten HE)

Valtioneuvosto määrää vaalipäivän sen mukaisesti kuin 127 §:n 3 momentissa säädetään.

(3 mom. kuten HE)

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa on voimassa, mitä 129-134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai

valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädetyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 40. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

11 luku

Kunnallisvaalit

Kunnallisvaalien ajankohta

144 (145) §
(Kuten HE)

Ehdokasasettelu kunnallisvaaleissa

145 (146) §

Valittavien valtuutettujen määrästä kuuluttaminen

Kunnan keskusvaalilautakunnan on kuuluttava, montako valtuutettua kunnassa valitaan. Kuulutus on viipymättä julkaistava sillä tavalla kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi ja pantava nähtäväksi keskusvaalilautakunnan kokoushuoneistossa. Kuulutus voidaan antaa 34 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuulutuksen yhteydessä.

146 - 150 (147 - 151) §
(Kuten HE)

Ehdokashakemus kunnallisvaaleissa

151 - 154 (152 - 155) §
(Kuten HE)

155 (156) §

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemukseen on liitettävä:

1) ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokasliseksi, jossa ehdokkaasta on 153 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot;

(2 ja 3 kohta kuten HE)

(2 mom. kuten HE)

156 (157) §

(Kuten HE)

Täydentävät säännökset

157 ja 158 (158 ja 159) §

(Kuten HE)

159 (160) §

Uusi aika vaaleja varten

Jos valtuutettujen vaaleja tai niihin kuuluvia toimenpiteitä ei jostakin syystä voida toimittaa tässä laissa säädettyinä aikoina taikka jos valittuja ehdokkaita vaalien tulosta määrättäessä tai 157 §:n 1 momentin mukaan valituiksi julistettuja ehdokkaita mainitussa lainkohdassa tarkoitettuna aikana on yhteensä vähemmän kuin vaaleissa on valittava valtuutettuja, oikeusministeriö voi valtuuston esityksestä määrätä uuden ajan vaaleja varten. Jollei vaaleja ole toimitettu ennen vaalikauden loppua, valtuutetut ja varavaltuutetut, joiden toimikausi silloin päättyisi, pysyvät toimituksessaan, kunnes uutena aikana toimitettujen vaalien tulos on julkaistu. Vaaleista on soveltuvin osin voimassa, mitä uusittavista vaaleista säädetään.

12 luku

Europarlamenttivaalit*Europarlamenttivaalien ajankohta*

160 (161) §

(Kuten HE)

Äänioikeuden käyttäminen

161 (162) §

(Kuten HE)

162 (163) §

Väestörekisterikeskuksen ilmoitusvelvollisuus

Väestörekisterikeskuksen on heti 18 §:n 5 momentissa säädetyn määräajan päätyttyä ilmoitettava Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalaisen kotivaltion viranomaiselle ne kyseisen jäsenvaltion äänioikeutetut kansalaiset, jotka ovat ilmoittaneet haluavansa käyttää äänioikeuttaan Suomessa.

Valittavien jäsenten määrä ja vaalikelpoisuus

163 ja 164 (164 ja 165) §

(Kuten HE)

Ehdokasasettelu europarlamenttivaaleissa

165 (166) §

Oikeus asettaa ehdokkaita

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Asetetut ehdokkaat ovat ehdokkaina kokomaassa. (Uusi)

167 §

(Poist.)

166 (168) §

Ehdokkaiden enimmäismäärä

Puolueella, vaaliliitolla tai yhteislistalla saa (*poist.*) olla (*poist.*) enintään 20 ehdokasta. (*Poist.*)

167 (169) §

Kielto olla ehdokkaana useammalla listalla

Samoissa europarlamenttivaaleissa kukaan ei saa olla ehdokkaana useammassa kuin yhdessä Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Sama henkilö saadaan samoissa vaaleissa asettaa vain yhden puolueen *tai* valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi.

168 (170) §

Puolueiden ehdokkaiden asettaminen

Puolueen ehdokkaat asetetaan puolueen jäsenten kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet turvaavalla tavalla siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrätään. (*Poist.*)

169 (171) §

Valitsijayhdistyksen perustaminen

Valitsijayhdistyksen perustamiseen ehdokkaan asettamiseksi (*poist.*) europarlamenttivaaleja varten tarvitaan vähintään 2 000 (*poist.*) äänioikeutettua henkilöä. (*Poist.*)

Valitsijayhdistys perustetaan laatimalla päivityt *ja* allekirjoitettu perustamisasiakirja, jossa on oltava seuraavat tiedot:

(1 - 3 kohta kuten HE)

4) jokaisen jäsenen allekirjoittama vakuutus siitä, että hän on kysymyksessä olevissa vaaleissa (*poist.*) äänioikeutettu;

(5 kohta kuten HE)

(3 mom. kuten HE)

Ehdokashakemus europarlamenttivaaleissa

170 ja 171 (172 ja 173) §
(Kuten HE)

172 (174) §

Puolueen ehdokashakemus

(1 mom. kuten HE)

(2 mom. *poist.*)

(2 mom. kuten HE:n 3 mom.)

173 (175) §

(Kuten HE)

174 (176) §

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemukseen on liitettävä:

1) ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi, jossa ehdokkaasta on 172 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot;

(2 - 5 kohta kuten HE)

(2 mom. *poist.*)

(2 mom. kuten HE:n 3 mom.)

175 (177) §

(Kuten HE)

Eräät ehdokasasetteluun liittyvät viranomais-tehtävät

176 ja 177 (178 ja 179) §

(Kuten HE)

Vaalien tuloksen laskenta ja vahvistaminen

178 (180) §

(Kuten HE)

179 (181) §

Vaalien tuloksen vahvistaminen

Saatuaan 178 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen kaikilta vaalipiirilautakunnilta Helsingin vaalipiirilautakunta vahvistaa viipymättä vaalien tuloksen (*poist.*) noudattaen soveltuvin osin, mitä vertauslukujen laskemisesta, *arvan käytöstä* ja vaalien tuloksen määräämisestä 88 - 91 §:ssä säädetään. (*Poist.*)

(2 - 4 mom. *poist.*)180 - 182 (182 - 184) §
(Kuten HE)

III OSA

ERINÄISET SÄÄNNÖKSET

13 luku

Täydentävät säännökset

183 (185) §
(Kuten HE)

184 (186) §

*Vaaliasiamiesten ja vaalitarkkailijoiden läsnä-
olo-oikeus*

Vaalilautakunnan, kunnan keskusvaalilautakunnan ja vaalipiirilautakunnan kokouksissa, jotka pidetään ehdokkaiden numeroiden määrittämistä, äänestyslippujen järjestämistä tai laskeamista taikka vaalien tuloksen määrittämistä varten, puolueiden (*poist.*) ja yhteislistojen sekä yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten vaaliasiamiehillä taikka heidän kutakin vaaliviranomaista varten erikseen kirjallisesti valtuuttamalla henkilöillä on oikeus olla läsnä. Sama oikeus on vaaleja tarkkailevalla oikeusministeriötä edustavalla taikka sen valtuuttamalla henkilöillä.

185 - 193 (187 - 195) §
(Kuten HE)

194 (196) §

*Ehdokasasettelun aikataulu poikkeuksellisenä
aikana toimitettavissa vaaleissa*

(1 mom. kuten HE)

Jos on ryhdyttävä toimenpiteisiin presidentin valitsemiseksi sen johdosta, että presidentti, presidentiksi valittu tai presidenttiehdokas on tullut pysyvästi estyneeksi tai kuollut, valtioneuvoston 127 §:n 3 momentissa tarkoitettussa päätöksessä säädetään ehdokasasettelusta ja siihen liittyvien viranomaistehtävien aikataulusta.

195 (197) §
(Kuten HE)

14 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

196 (198) §
(Kuten HE)

197 (199) §

Siirtymäsäännökset

(1 mom. kuten HE)

Kansanedustajain vaaleista annetun lain 3 §:n nojalla asetetun vaalipiirin keskuslautakunnan toimikausi jatkuu, kunnes vaalipiirilautakunta 11 §:n mukaisesti on asetettu. Valtuuston toimikaudekseen kunnallisvaalilain 4 §:n nojalla asettama kunnan keskusvaalilautakunta toimii 13 §:ssä tarkoitettuna kunnan keskusvaalilautakuntana toimikautensa loppuun. (Uusi)

(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)

2.

Laki**menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä 26 päivänä kesäkuuta 1987 annetun lain (571/1987) 3, 4, 6, 8 ja 9 §, sellaisena kuin niistä on 4 § laissa 1646/1995, seuraavasti:

3, 4 ja 6 §
(Kuten HE)

lautakuntien, vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien menot valtion varoista. Oikeusministeriö antaa tarkemmat määräykset perusteista, joiden mukaan menot korvataan.

8 §

Vaalien yhteydessä toimitettavasta kansanäänestyksestä aiheutuneista kustannuksista on voimassa, mitä vaalilain 188 §:ssä säädetään.

Jos kansanäänestys toimitetaan vaaleista erillisenä, suoritetaan sen lisäksi, mitä vaalilain 188 §:ssä säädetään, kansanäänestyksen toimittamisesta aiheutuneet kuntien keskusvaali-

9 §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

3.

Laki**neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetun lain (656/1990) 2 §:n 2 momentti, 5, 7, 8 ja 11 §, 12 §:n 1 momentin 2 kohta, 16 §:n 2 momentti, 17 ja 18 §,

sellaisina kuin niistä ovat 8 §, 16 §:n 2 momentti ja 18 § laissa 1649/1995, seuraavasti:

2 §

Äänestys toimitetaan äänestysalueittain noudattaen vaalilain (/) 8 §:n nojalla viimeksi määrättyä äänestysaluejakoa. Valtuusto voi kuitenkin päättää, että useammalla äänestysalueella on yhteinen äänestyspaikka.

5 §

Äänestysviranomaisina kansanäänestyksessä ovat vaalilain 13 §:ssä tarkoitettu kunnan keskusvaalilautakunta sekä äänestyslautakunnat. *Kunnanhallituksen* on hyvissä ajoin ennen äänestystä asetettava kutakin 2 §:ssä tarkoitettua äänestysaluetta tai, jos useammalla äänestysalueella on yhteinen äänestyspaikka, kutakin tällaista useamman äänestysalueen äänestyspaikkaa varten äänestys lautakunta noudattaen so-

veltuvin osin, mitä vaalilain 15 §:ssä säädetään vaalilautakuntien asettamisesta.

7 §
(Kuten HE)

8 §
Kansanäänestystä varten kunnan keskusvaalilautakunta perustaa äänestysoikeutetuista henkilöistä äänestysoikeusrekisterin, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä vaalilain 18 §:ssä säädetään äänioikeusrekisteristä.

Kunnanhallituksen on viimeistään 55. päivänä ennen äänestyspäivää ilmoitettava Väestörekisterikeskukselle kansanäänestyksen toimittamisesta ja siitä, haluaako se äänestysoikeusrekisteriin otettavat tiedot käyttöönsä konekielisinä vai paperitulosteina. Paperitulosteista on soveltuvin osin voimassa, mitä vaalilain 71 §:ssä säädetään vaaliluetteloista.

(3 mom. kuten HE)

11 §
(Kuten HE)

12 §
Äänestyslippu on mitätön:

2) jos vaalikuoreessa on sellainen puutteellisuus tai merkintä, että äänestys olisi vaalilain 63 §:n 2 momentin 1-3 kohdan mukaan ollut jätettävä huomioon ottamatta;

16 ja 17 §
(Kuten HE)

18 §
Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, kansanäänestyksessä noudatetaan soveltuvin osin vaalilakia. Mitä vaalilain 189 §:ssä säädetään, ei kuitenkaan koske määräaikaa, joka 10 §:n 2 momentissa säädetään kirjeäänestysasiakirjojen palauttamiselle.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevat ongelmat ja tarvittaessa valmistelee vaalilainsäädännön muutokset suhteellisuuden vah-*

vistamiseksi ja toisaalta poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi.

2. *Valiokunta edellyttää, että hallitus kiireellisesti valmistelee vaalirahoituksen avoimuuden lisäämiseksi tarvittavat lainsäädännön muutokset.*

Helsingissä 10 päivänä syyskuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ville Itälä /kok
vpj. Johannes Koskinen /sd
jäsen. Tuija Brax /vihr
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Marjut Kaarilahti /kok

Juha Korkeaoja /kesk (osittain)
Valto Koski /sd
Heikki Koskinen /kok
Osmo Kurola /kok
Johannes Leppänen /kesk
Jukka Mikkola /sd

PeVM 5/1998 vp — HE 48/1998 vp

Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /va-r
Maija-Liisa Veteläinen /kesk

vjäs. Reijo Kallio /sd
Iivo Polvi /vas
Vuokko Rehn /kesk (osittain).

VASTALAUSE

Perustuslakivaliokunnan enemmistö on kuten hallituskin päätenyt siihen, että koko maa muodostaa yhden vaalipiirin Euroopan parlamentin suomalaisten jäsenten vaalissa. Ehdotukseni muuttaa ensimmäisen lakiehdotuksen 163 §:n 1 momentti niin, että yksi Suomen kuudestatoista jäsenestä valitaan niistä ehdokkaista, jotka on asetettu ehdolle Ahvenanmaan maakunnassa, ei saanut kannatusta valiokunnassa. Valiokunnan olisi pitänyt hyväksyä muutosesitys sekä juridisista että poliittisista syistä.

Juridiset syyt

Suomen Hallitusmuodon 52 a §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään. Säännökset Ahvenanmaan itsehallinnosta sisältyvät Ahvenanmaan itsehallintolakiin (1144/91). Itsehallintolaki jakaa lainsäädäntö- ja hallintotoimivallan maakunnan ja valtakunnan elinten kesken sekä määrittelee ne. Itsehallintolaki sisältää myös säännökset siitä, miten Ahvenanmaa toimii EU-yhteistyössä. Mutta sen enempää itsehallintolaki kuin mikään muukaan laki ei sisällä sääntöjä siitä, miten ahvenanmaalaisille korvataan se, että itsehallinnon lainsäädäntövaltaa siirryy Unionille.

Amsterdamin sopimuksen 189 artiklan mukaan Euroopan parlamentin on koostuttava yhteisöön kuuluvien valtioiden kansojen edustajista. Tämän säännöksen tarkoituksena on yhtäältä vahvistaa EU-yhteistyön legitimitettä, toisaalta hyvittää niitä parlamentteja, joiden toimivaltaa siirryy EU-elimille.

Lukuisa määrä itsehallintolain nojalla Ahvenanmaan maakuntapäiville kuuluvia oikeusalueita on siirtynyt Unionille ja sama suuntaus tulee jatkumaan. Tämä luo demokraattisen väjteen, joka jossain määrin voitaisiin hoitaa sillä,

että Ahvenanmaa saa paikan Euroopan parlamentissa.

Poliittiset syyt

Ahvenanmaalaisilla on vuodesta 1922 ollut itse valitsemansa edustajat Ahvenanmaan maakuntapäivillä (aik. Ålands landsting) itsehallintoon kuuluvissa asioissa. Vuodesta 1948 Ahvenanmaa on muodostanut oman vaalipiirin, jolla on yksi paikka eduskunnassa. Eduskunnassa Ahvenanmaan vaalipiirin edustajalla on oikeus osallistua kaikkiin suuren valiokunnan kokouksiin, joissa käsitellään integraatioasioita eduskunnan ja siten kansan puolesta. Nyt niitä itsehallinnon asioita, jotka EU on ottanut haltuunsa, ei ole ankkuroitu kansanvaltaan. Tämä puute on osittain hoidettavissa ahvenanmaalaisin toimenpitein, kun sen sijaan Euroopan parlamentin jäsenten vaali kuuluu sellaiseen oikeusalaan, josta päättää eduskunta.

Ahvenanmaalaiset odottavat, että heidän äänensä kuuluu myös Euroopan parlamentissa, ei vain kysymyksissä, jotka käsittelevät Ahvenanmaan itsehallintoa, vaan kaikissa parlamentille esitettävissä asioissa.

Eriävä käsitys

Valiokunta esittää tosin, että eduskunta antaa hallitukselle tehtäväksi uudistaa Euroopan parlamentin vaalitapaa niin, että siitä tulee demokraattisempi ja edustuksellisempi. Olen sitä mieltä, että valiokunnan olisi jo tässä vaiheessa pitänyt muuttaa 163 (164) §:n 1 momentti niin, että yksi Suomen kuudestatoista edustajasta valitaan niistä ehdokkaista, jotka ovat ehdolla Ahvenanmaan maakunnassa ja että vaalit Ahvenanmaalla voitaisiin toimittaa soveltamalla sitä järjestelmää, joka on voimassa Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirin kansanedustajan vaalissa.

PeVM 5/1998 vp — HE 48/1998 vp

Helsingissä 10 päivänä syyskuuta 1998

Gunnar Jansson /r